

Біле сонце, червона курява.

Розпечена капличка — понад сорок градусів.

Кожен із присутніх політиків, офіцерів, почесних осіб і поважних бізнесменів рвучко виступав уперед, аби бігцем попрощатися з покійним, тоді так само бадьоро відступав, засліплений променями полудневого сонця і спалахами фотокамер. Позаду, вбрані абияк, стояли представники народу, стримувані солдатами Збройних сил Демократичної Республіки Конго. Вони розмахували невеличкими пластиковими прапорцями із зображенням небіжчика.

Ерван Морван запитував себе, що він тут робить. Нічого спільного з Конго, попри те, що він тут народився, у нього не було. Він повернувся до Франції, коли мав лише два роки, тож жодних спогадів про Конго не зберіг. Його батько, Грегуар, наполіг, щоб той був присутнім на похороні генерала Філіпа Сесе Нсеко, «давнього приятеля» з Лубумбаші, адміністративного центру провінції Катанга. Ерван погодився, позаяк був слухняним сином, а також через дивну цікавість...

У другій групі, серед білих, на свою чергу чекали Морван-батько і Морван-син. Балдахін над труною, пишно оздоблений квітами, з пурпурними завісами нагадував убиральню якоїсь примадонни. Портрет Нсеко у рамі з позолотою нависав над домовиною, накритою прапором Демократичної Республіки Конго: ніжно-блакитне тло з жовтою зіркою, яке перетинає червоно-жовта діагональ. Учасники поховальної процесії і духового оркестру були вбрані у яскраво-червоні лівреї. Клас.

Однак, якщо уважно придивитися, в око впадали певні недоліки. Запорошені однострої були зле пошиті.

Навіс перекошений. Духовий оркестр фальшивив, закінчуючи кожную музичну фразу писклявим пуком. Замість тарілок — покришки від балій.

Та найгірше — було страшенно спекотно. Спека випалявала найдрібніші молекули життя, аж ті шкварчали наче сало на сковороді.

Ерван послабив краватку. Сорочка прилипла до тіла. У горлі пересохло, наче піску наївся. В очах потемніло. Уперше в житті він боявся, що знепритомніє.

Поруч з ним Грегуар, заввишки метр дев'яносто і вагою сто двадцять кілограмів, у тугому костюмі від Ерменеджилдо Зеньї. Здавалося, він мав імунітет до цього пекла. З вінком під пахвою він тиснув усім руки, мило посміхався, стримував сльозу, словом, грав комедію без анінайменшої тіні незручності.

Ерван спостерігав за поведінкою батька: той мав обвітрене, наче витесане з каменю, обличчя бретонського моряка. Схожий на буйвола з грецьким носом. Густа сивувата шевелюра облямовувала голову, наче шар гальванізованої сталі. Насправді Ерван був його трохи не такою колосальною і менш грізною копією.

— Алі Бонго, син Омара, — пробурмотів Грегуар, коли до труни підійшов невеликий на зріст чоловік.

Ерван зовсім не розумівся на африканській політиці, однак, принаймні він знав таке: Омар Бонго, незмінний президент Габону вже понад сорок років, був одним із найстрашніших лідерів африканських держав і «вічним другом» Франції, який щедро поливав «Гексагон» нафтою. Тепер смолоскип підхопив його син Алі.

— За ним Мойсей Катумбі Шапве, губернатор Катанги...

Вони для Ервана були усі один на одного схожі, проте цей, на щастя, був метисом і мав на голові ковбойського капелюха. Судячи з того, що йому розповідали, Катумбі був впливовою у краї особою. Мільйонер, філантроп, президент футбольного клубу, один із найвідоміших діячів уряду Кабіли.

— Рішар Мюєж, міністр внутрішніх справ ДРК. Украй небезпечний.

Напередодні за вечерею Грегуар Морван розповідав синові про сучасну історію країни. Ерван мало що зрозумів, але запам'ятав кілька фактів. Після геноциду у Руанді тутсі переслідували збройні загони хуту аж до Конго. Вони скористалися нагодою, аби скинути Мобуту і призначити президентом Лорана-Дезіре Кабілу, який послужливо виступив проти своїх союзників, розв'язавши другу конголезьку війну між регулярним військом, озброєними тутсі, біженцями хуту, загонами повстанців, «блакитними шоломами»... У 2001 році Кабілу було вбито, і новим президентом став його син Жозеф. Десять років по тому війна все ще тривала, а Демократична Республіка Конго серед усіх країн світу за індексом людського розвитку ООН посіла останнє місце. Годі увияти гіршого місця на планеті, де з'явитися на світ...

— А цей...

Ерван вже не слухав. Від самого дня приїзду він вбирав у себе все, що його оточувало: запахи, кольори, спеку. Він приземлився у Кіншасі напередодні, о п'ятій ранку. Коли спускався трапом літака, його з усіх боків залили барви розплавленого свинцю і пахощі ранкової зорі.

Поки вони їхали до столиці «автострадою» (чи радше битим шляхом), зійшло сонце. Повітря враз стало абсолютно сухим, просякнутим затхлим запахом цегли і неочищеного бензину. Кіншаса, яку колись називали Красунею, нині — величезний перекинутий смітник, де, наче у мурашнику, кишать чорні голови і яскраві бубу*.

У готелі Ерван відразу кинувся до свого номера, увімкнув кондиціонер на максимальне охолодження і прийняв душ. Після кількогодінного перепочинку — знову повернувся на пательню: аперитив і обід з батьком біля басейну. Потім вирушив до аеропорту, аби здійснити новий переліт внутрішніми авіалініями. По дорозі до летовища почався дощ. Пил перетворився на багно, усі кольори змішалися у суцільний багряний потік, який заливав вулиці, стікав з дахів, заляпував стіни. «Щось зарано для сезону

* Вид африканського одягу. (Тут і далі прим. видавця.)

дощів», — оголосив Морван тоном лікаря, який діагностує рак.

Через чотири години такою самою зливою їх зустріла Дубумбаші, «столиця міді». Ерванові здавалося, що вони пливуть у навколоплідних водах світу. Батько, без жодної іронії, поплескав його по плечу і промовив: «Це, хлопче, колиска нашої родини!». Доволі дивне формулювання: зазвичай Морван вихвалявся своїм походженням із аристократичного бретонського роду Морванів-Коеткенів. У готелі така ж звична послідовність: аперитив, вечеря, басейн. Вечір було присвячено померлому бідоласі Сезе Нсеко. Цей чоловік керував «Колтано» — гірничопромисловим підприємством, заснованим самим Морваном.

Ерван примирився з цим. Серед тривожних криків ночі він чув, як на інсектицидних неонових лампах згорають комарі. На дні підсвіченого басейну було повно опалого листя та п'явок. Ерван уже зрозумів, що білі в Африці живуть, наче ті жаби, які кумкають навколо ставка.

Наступного дня, коли він прокинувся, повітря обпікало з новою силою. Кондиціонер здох. Тільки-но Ерван встиг вбрати чорний костюм, як побачив батька, який, наче рятувальне коло, вже тримав під пахвою вінок, замовлений вранці у місцевого торговця квітами.

— Кенго Булюжі...

— А Кабіла, — перебив він батька, — його не буде?

Батько з осудом захитав головою:

— Ти зовсім не слухав, що я тобі вчора пояснював. Кабіла та Нсеко належать до різних етнічних груп. Це те саме, що запросити Папу Римського на з'їзд стриптизерок.

Тепер черга білих скласти останню шану померлому.

— Допоможи мені, — наказав Грегуар.

Вони схопили вінок і приєдналися до жалобної процесії. Морван пошепки продовжив коментувати, цього разу присутніх французів і бельгійців.

— Ось цей франкмасон. Колишній міністр співпраці та...

Ерван бачив лише пролисини на головах, зморшкуваті шиї, густі брови. Переважно їм усім було по сімдесят-вісімдесят років. Старі слони з'явилися пересвідчитися, що

бізнес триватиме і надалі. Вервечку слонів замикали китайці та індуси. Нова зміна...

Коли вони проходили біля домовини, чиясь величезна рука важко опустилася на плече Морвана.

— Як справи, ціпонько?

Якийсь кремезний, не менший за батька, африканець стояв за ними. Ерван зробив крок назад. Сміх чорношкірого перекрив звуки оркестру, і на його чавунному обличчі засяяла біла клавіатура зубів. Грегуар розсміявся у відповідь, і двоє жартунів заходилися обійматися.

— Тільки не кажи, що ти вирушив у таку далеку дорогу заради цієї старої паскуди!

— Треба бути вдячним за їжу на своєму столі.

— От покидьок! Усі ж і так знають, що найголовніше це тут одне — ти!

— Нсеко був нашим капітаном під час бурі.

— Та хіба сторожовим псом. Нехай його душа у мирі спочиває, — він перевів наліті кров'ю очі на Ервана. — Ти мене не представиш?

— Мій син, Ерван. Генерал Трезор Мумбанза.

Велетень потиснув Ерванові руку, мало не розтрощивши кістки, наче дробаркою.

— Радий знайомству! — він провів пальцями по поголеній потилиці Ервана. — Служиш у війську?

— У поліції. Люблю мати свіжі ідеї і холодну голову.

— О тут матимеш! Краще надягни капелюха!

Знову гучний сміх.

Мумбанза стояв спиною до сонця. Світилися лише величезні білки його очей. Ерван подумав про картину «Загиначка змії» Митника Руссо.

— Наш друг — командувач регулярних збройних сил у Катанзі, — пояснив Морван. — Такий собі трохи Піночет тутешнього краю.

— Лестоці не потрібні.

— Без нього війна давно була б вже біля Лубумбаші, а не біля Ківу.

Генерал (він був у темному костюмі без жодних військових знаків розрізнення) вказав на гріб і змовницьким тоном промовив:

— Ти знаєш, як він помер?

— Мені сказали, що від серцевого нападу.

— Серцевий напад по-африканськи. Йому вирвали серце!

— Хто?

— Тутсі. Хуту. Мау-мау... Маєш на вибір. Можливо, навіть хтось із племені баньямуленге або якийсь кадого. А може, це ви, білі, тишком-нишком закатрупили його. Хтозна?

— Де це сталося?

— На його віллі. Розрізали грудину електролобзиком і почастилися. Я гадаю, вони навіть не потурбувалися кудись сховатися і зжерли його серце просто на місці, — Мумбанза, дивлячись на Ервана, гиготнув, наче паровоз. — Тут спрррррравжня Африка, малий!

— Не тринди, — наказав Морван. — Не висаджуй його.

Позаду піднявся гул: вони заблокували прохід. Ерван поспішив покласти вінок. Для прощальної молитви довелося б прийти ще раз.

— Хто замінить Нсеко? — спитав Грегуар, прямуючи до шатра з буфетом.

— Голосування відбудеться після обіду. На загальних зборах!

— Ти маєш усі шанси...

Мумбанза скривив кислу міну, чортів комедіант:

— Я не можу займатися усім нараз, але якщо мене гарно попросять... — він різко повернув голову, помітивши когось у натовпі. — Побачимось пізніше. Треба ще з кількома типами привітатися.

Морвани прослизнули під тент, де рядком стояли вкриті білими скатертинами столики. Алкогольні напої, фруктові соки, волові шашлички, млинці з рибою... Під накриттям на всі боки розходився дух від барбекю.

— Убивство, — сказав Ерван, попиваючи теплий помаранчевий сік, — це тому ти сюди приїхав?

— Зовсім ні. Я нічого про це не знав.

— Ти з'ясуєш подробиці?

Грегуар плюнув на землю: він швидко знову перетворювався на африканця.

— Мені насрати. Це інтриги негрів.

— А він? — спитав Ерван, вказуючи на Мумбанзу.

— Він замінить Нсеко. Це не найгірший варіант... Поціновувач доброго вина і білих дівок.

Ерван ніколи не знав напевне, чи його батько жартує, чи ні.

— Ти знаєш, що врятувало Францію під час безладу у травні 1968 року? — продовжив Морван, хапаючи з таці келишок пастиса*.

— Ні, — збрехав Ерван.

Він знав цю байку напам'ять.

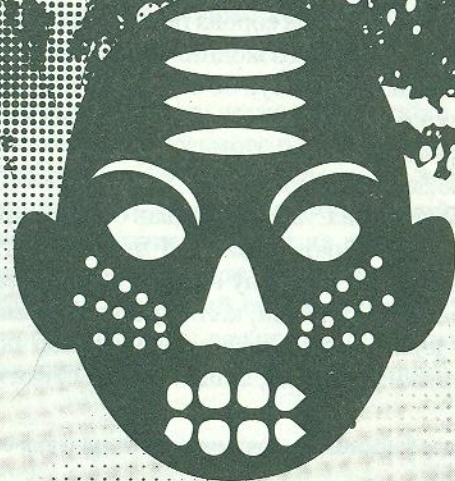
Старий підніс келишок проти сонця, промені якого заливали прохід.

— «Рікар». Коли Франція мала впасти до рук ліваків, Паскуа та його кліка з СГД (Служба громадянської дії) влаштували маніфестацію на підтримку де Голля. Про це відомо усім. Зібрали на Єлисейських двісті тисяч і знищили у зародку ще одну революцію! Але менш відомо, що для того, аби зібрати маніфестантів з усіх куточків Франції, Корсиканець задіяв свою мережу «Рікар». Тоді він був представником цієї торговельної марки. Усі його комерсанти взяли у цьому участь, найняли автобуси. По приїзді до Парижа кожен з активістів отримував право на одну безкоштовну випивку і шмат ковбаси, тож — поїхали Симоно! — він підняв келих за здоров'я спогадів. — Хто такий Мао у Франції, порівняно з пастисом?

Він поставив свій келишок на іншу тацю (не вживав алкоголю) і нарешті відповів на питання, яке Ерван так і не поставив:

— Я тобі скажу, чому ми тут, — він підморгнув. — Щоб пильнувати ваш спадок.

МОРВАН-БАТЬКО І МОРВАН-СИН

* Алкогольний напій на зразок анісової горілки, доволі популярний у Франції.